

ΕΘΝΙΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ (Αύγουστος 2007)

Συγγραφέας: ΜΠΑΜΠΗΣ ΜΠΙΛΙΝΗΣ

Εν μέσω καλοκαιριού και πριν την αυγουστιάτικη ραστώνη ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ έδωσε στη δημοσιότητα το σχέδιο κοινής υπουργικής απόφασης για το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο. Η χρονική συγκυρία που το σχέδιο αυτό παρουσιάστηκε (πυρκαγιές, καύσωνας, προεκλογική περίοδος...) αλλοιώνει τη συζήτηση επί της ουσίας και τη στρέφει σε λαϊκίστικες φωνές και πανηγυρισμούς περί νομιμοποίησης αυθαιρέτων.

Έτσι οι όποιες καλές ιδέες υπάρχουν στο σχέδιο θα περάσουν απαρατήρητες και μόνο τις καλές προθέσεις των συντακτών του θα φανερώσουν. Η βασική φιλοσοφία του σχεδίου φαίνεται να είναι ότι το περιβάλλον είναι καταναλωτικό αγαθό. Ο δρόμος για την κόλαση τις περισσότερες φορές είναι στρωμένος με καλές προθέσεις.

1. Στο σχέδιο γίνεται λόγος για διοικητική ανασυγκρότηση της χώρας με την καθιέρωση μητροπολιτικών αυτοδιοικήσεων στα πολεοδομικά συγκροτήματα Αθήνας και Θεσσαλονίκης και για αναβάθμιση του πρώτου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης με μείωση του αριθμού των ΟΤΑ μέσω ενοποίησης τους. Για τη μεγαλύτερη διαρθρωτική αλλαγή που χρειάζεται η δημόσια διοίκηση στην κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος δεν γίνεται η παραμικρή αναφορά. Η δημιουργία χωριστού Υπουργείου Περιβάλλοντος είναι επιτακτική ανάγκη. Αυτή η ελληνική πρωτοτυπία, όπου ο έλεγχος και ο ελεγχόμενος είναι ο ίδιος διοικητικός μηχανισμός πρέπει κάποτε να σταματήσει. Το πρόβλημα δεν λύνεται με γραφικότητες τύπου αγροφυλακής - οικολογικής αστυνομίας.

2. Το Ειδικό Χωροταξικό πλαίσιο για τον τουρισμό και η στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικής εκτίμησης ουσιαστικά επιτρέπουν την κατασκευή εξοχικών - δεύτερων κατοικιών με μεγαλύτερους συντελεστές δόμησης, που σήμερα ισχύουν μόνο για ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την καταστροφική ανοικοδόμηση κυρίως των ακτών. Στα νησιά των Κυκλάδων θα οδηγήσει στην πλήρη τσιμεντοποίηση. Στην Ισπανία που εφαρμόστηκε αυτή η πολιτική μετρούν τώρα τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν. Αντίθετα πρέπει να προβλεφθούν σχέδια και κίνητρα για αναπαλαίωση εγκαταλελειμμένων παραδοσιακών οικισμών και κτηρίων, που θα γίνουν δεύτερες εξοχικές κατοικίες, ενταγμένες στο πολιτιστικό οικιστικό περιβάλλον με ταυτόχρονη ενίσχυση των παραδοσιακών επαγγελμάτων και της αγοράς τοπικών προϊόντων.

3. Οι αρχαιολογικοί χώροι, οι περιοχές Natura 2000 και οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους αντιμετωπίζονται και προστατεύονται από το σχέδιο ως καταναλωτικά αγαθά ή στην καλύτερη των περιπτώσεων ως αναλώσιμο τουριστικό κεφάλαιο. Η υιοθέτηση από την ελληνική πολιτεία της Σύμβασης για το Τοπίο, του Συμβουλίου της Ευρώπης (19.7.2000) για μια ακόμη φορά παραπέμπεται στις ελληνικές καλένδες. Η αειφορία μπορεί ως λέξη να αναφέρεται αρκετές φορές στο κείμενο (έστω και με χρονικό ορίζοντα τα 15 χρόνια), πουθενά όμως δεν υπάρχουν πολιτικές και πρακτικές που να οδηγούν προς αυτή την κατεύθυνση.

4. Στο σχέδιο αναφέρονται γενικά οι αρχές της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, δεν υπάρχει όμως καμιά δέσμευση για ένταξη των αρχών του βιοκλιματικού σχεδιασμού στον ΓΟΚ. Χρειάζεται εσπευσμένη εφαρμογή της κοινοτικής οδηγίας 2002/91 για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων. Όλα τα κρατικά κτήρια, υπουργεία, σχολεία, υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, δημόσιες υπηρεσίες να κάνουν πρόγραμμα μελέτης κατανάλωσης ενέργειας και νερού. Τα κράτος να μην νοικιάζει κτίρια που δεν ενσωματώνουν τις αρχές του βιοκλιματικού σχεδιασμού και της εξοικονόμησης ενέργειας.

5. Πρώτη προτεραιότητα στον τομέα της ενέργειας πρέπει να είναι η μείωση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας. Πρέπει εξ άλλου να προγραμματιστεί και η μείωση της ενέργειας, που παράγεται από στερεά και υγρά καύσιμα και η αντικατάστασή της από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ). Βασική αρχή πρέπει να είναι η εγκατάσταση των ΑΠΕ κατ' αρχήν σε περιοχές όπου υπάρχει υψηλή κατανάλωση ενέργειας σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Στη συνέχεια να επιλέγονται και άλλες περιοχές με το κατάλληλο δυναμικό πεδίο. Δεν πρέπει όμως να καταστρέφονται απλώς λόγω ύπαρξης επενδυτικού ενδιαφέροντος, περιοχές Natura, ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και πολιτιστικής κληρονομιάς, που δίκαια δημιουργούν αντιδράσεις των κατοίκων και δυσπιστία στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Σκύρος, Σέριφος...).

6. Αναφέρεται το σχέδιο στον περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης και όχι στην κατάργησή της. Είναι το σημείο αυτό που προξένησε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, γιατί λίγο πολύ όλοι οι Έλληνες και Ελληνίδες είναι μπλεγμένοι σε αυτή τη διαδικασία. Έτσι όπως διατυπώνεται και με την επισήμανση που ακολουθεί ότι θα γίνει άμεση ένταξη στο σχέδιο των περιοχών με μεγάλες οικιστικές πιέσεις, περισσότερο με έμμεση υπόσχεση προεκλογικού τύπου νομιμοποίησης των αυθαιρέτων μοιάζει. Το σχέδιο δεν λύνει το πρόβλημα των οικοδομικών συνεταιρισμών, και η λύση του προβλήματος δεν είναι άλλη από τη διάλυσή τους, ούτε λύνει το πρόβλημα με όσα δάση είναι διακατεχόμενα ή ιδιωτικά και στηρίζονται σε τίτλους ιδιοκτησίας αμφίβολης νομιμότητας. Χαρακτηριστικό είναι η επίκληση τίτλων ιδιοκτησίας από τη βυζαντινή εποχή (η Μονή Βατοπεδίου από το Νικηφόρο Βοτανειάτη) ή την οθωμανική εποχή (η Μονή Πεντέλης ισχυρίζεται ότι της ανήκει όλο το βουνό και οι τίτλοι

ιδιοκτησίας κάηκαν κατά την εκστρατεία του Ομέρ Βρυώνη το 1827). Όλη αυτή η συζήτηση μοιάζει εν τω μεταξύ στο κενό, όταν το κτηματολόγιο καρκινοβατεί και το δασολόγιο δεν έχει ακόμη γίνει. Πρέπει επιτέλους να ξέρουμε τι μας ανήκει, τι όχι, τι είναι δάσος, πού είναι δάσος, τι είναι δασική έκταση, πού είναι η δασική έκταση, ποιες χρήσεις γης επιτρέπονται και που.

7. Οι κλιματικές αλλαγές, η αποψίλωση του πράσινου, η ερημοποίηση, η αλόγιστη χρήση αρχίζουν να κάνουν το νερό αγαθό πολύτιμο. Χρειάζεται λοιπόν να προχωρήσουν άμεσα μέτρα, που να στοχεύουν στην ανάκτηση του κόστους αρδευτικού νερού από τους χρήστες, σύμφωνα με την Κοινοτική Οδηγία Πλαίσιο για το Νερό 2000/60 και αυστηρός έλεγχος των παράνομων γεωτρήσεων που θέτουν σε κίνδυνο τον υδροφόρο ορίζοντα σε διάφορες περιοχές της χώρας. Χρειάζεται πολιτική βούληση να προχωρήσουν οι ενέργειες για την ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση του νερού, ιδιαίτερα στις πόλεις και τα νησιά, για την εξοικονόμηση του πολύτιμου πλέον αυτού φυσικού πόρου. Το νερό που παράγεται από το βιολογικό καθαρισμό στην Ψυτάλλεια πετιέται στη θάλασσα.

Ότι η χώρα κινείται σε ρυθμούς προεκλογικούς είναι γνωστό. Μέσα σε αυτό το προεκλογικό κλίμα εντάσσεται και το σχέδιο εθνικού χωροταξικού. Κλείνει το μάτι πονηρά σε πολλούς. Στα οικονομικά συμφέροντα που θα παράγουν ηλεκτρικό ρεύμα από λιγνίτη, παρά τη μεγάλη επιβάρυνση του περιβάλλοντος, στους εργολάβους που караδοκούν για να εκμεταλλευτούν το ειδικό χωροταξικό για τον τουρισμό και τη βιομηχανία, στους βιομηχάνους της εξόρυξης που θα μπορούν να επεκτείνουν τις εξορύξεις τους και μέσα σε περιοχές Natura, στα μικρά και μεγάλα συμφέροντα. Και είναι κρίμα να βλέπεις να καίγονται έτσι άδοξα κάποιες ενδιαφέρουσες ιδέες, που περιλαμβάνονται σκόρπια μέσα στο κείμενο.

Τελικά η ιδέα να παραδώσουμε την προστασία του περιβάλλοντος, της ποιότητας της ζωής μας στα ιδιωτικά συμφέροντα, που οδήγησαν και στην προσπάθεια για αναθεώρηση των άρθρων 24, 100 και 117 του Συντάγματος, είναι η κεντρική ιδέα και αυτού του σχεδίου.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «Η ΑΥΓΗ» στις 5 Αυγούστου 2007, σ. 9.